

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jacek Błaszczyk

SSN Michał Laskowski

Protokolant Katarzyna Gajewska

w sprawie **P. M.**

oskarżonego o czyn z art. 300 § 2 k.k. i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 539e § 1 k.p.k.

w dniu 28 lutego 2024 r.,

skargi obrońcy oskarżonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu

z dnia 28 lutego 2024 r., sygn. akt II Ka 188/23,

uchylającego wyrok Sądu Rejonowego w Nisku

z dnia 25 kwietnia 2023 r., sygn. akt II K 180/22

i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania,

1. na podstawie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Tarnobrzegu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;

2. na podstawie art. 527 § 4 k.p.k. w zw. z art. 539f k.p.k. nakazuje zwrot oskarżonemu P. M. kwoty 450,00 (czterysta pięćdziesiąt) zł wniesionej tytułem opłaty od skargi.

Jacek Błaszczuk

Tomasz Artymiuk

Michał Laskowski

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Nisku wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2023 r., sygn. II K 180/22, uniewinnił P. M. od popełnienia czynu z art. 300 § 2 k.k. w zw. z art. 308 k.k.

Po rozpoznaniu apelacji prokuratora Prokuratury Okręgowej w Tarnobrzegu, Sąd drugiej instancji – Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu wyrokiem z dnia 28 lutego 2024 r., sygn. II Ka 188/23, orzekając w jednoosobowym składzie – Przewodnicząca: SSO A.P., uchylił wyrok Sądu pierwszej instancji i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Nisku do ponownego rozpoznania.

Skargę na wyrok kasatoryjny Sądu odwoławczego wniósł obrońca oskarżonego P. M. – adw. M. S. Zaskarżył wyrok w całości zarzucając mu:

1. „bezwzględna przyczynę odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., w postaci nienależytej obsady Sądu, ze względu na udział w składzie orzekającym Sędzi A.P., powołanej na urząd Sędziego Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu w dniu 17 października 2023 r., postanowieniem Prezydenta RP z dnia 10 października 2023 r., na wniosek, zawarty w uchwale nr [...] z dnia 5 lipca 2023 r., Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3), wcześniej delegowanej do tego Sądu, a zarazem pełniącej funkcję Prezesa Sądu Rejonowego w S., przy czym wadliwość procesu powołania oraz towarzyszące jej okoliczności, takie jak poparcie przez Sędzię kandydata do wadliwie ukształtowanej KRS, wzięcie przez nią udziału w wydarzeniu publicznym, wpisującym się w kampanię wyborczą wiceministra sprawiedliwości M.W. w 2023 r., jak również fakt, że niniejsza sprawa jest przedmiotem szczególnego zainteresowania tego polityka, który publicznie przyznał,

że osobiście ingerował w postępowanie przygotowawcze i uczynił tę sprawę przedmiotem swojej kampanii wyborczej w 2019 r., zważywszy na rozpoznawanie w niniejszej sprawie apelacji prokuratora wniesionej na niekorzyść oskarżonego od wyroku uniewinniającego oraz treść uzasadnienia zaskarżonego wyroku, prowadzą do naruszenia zewnętrznego aspektu niezawisłości sędziowskiej, tj. postrzegania osoby sędziego, jako niezawisłej i całkowicie wolnej od wpływów władzy wykonawczej, co skutkowało naruszeniem standardu niezawisłości i bezstronności z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, oraz 2. naruszenie art. 454 § 1 k.p.k. w zw. z art. 437 § 2 k.p.k. polegające na uchyleniu wyroku uniewinniającego ze względu na stwierdzenie, że uniewinnienie jest przedwczesne, bowiem okoliczności, powołane przez Sąd I instancji, jako podstawa do przyjęcia, że Oskarżony nie miał zamiaru udaremnienia zaspokożenia wierzyciela nie zostały udowodnione, ponieważ w tym celu, należałoby zbadać na co rozdysponowano środki pochodzące ze sprzedaży przedmiotów objętych zastawem tego pokrzywdzonego, co stanowi nie tylko naruszenie zasady domniemania niewinności i odwrócenie ciężaru dowodu, lecz również przyznanie, że w sprawie istnieją niewyjaśnione wątpliwości, które mogą zostać rozstrzygnięte w postępowaniu dowodowym na korzyść oskarżonego, co należy uznać za brak pewności Sądu Odwoławczego co do tego, że na przeszkodzie wydaniu wyroku skazującego stoi wyłącznie zakaz z art. 454 § 1 k.p.k., przy równoczesnym braku stwierdzenia podstaw do przeprowadzenia przewodu sądowego w całości.”.

Jednocześnie obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Tarnobrzegu.

W odpowiedzi na skargę prokurator Prokuratury Okręgowej w Tarnobrzegu wniósł o jej oddalenie w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga okazała się zasadna w zakresie zarzutu wskazującego na wystąpienie w sprawie tzw. bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. wynikającej z udziału w składzie Sądu, który wydał zaskarżony wyrok, sędziego Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu A. P. Tym samym za przedwczesne uznać należało rozpoznanie zarzut podniesiony w pkt. 2 skargi (art. 436 k.p.k.).

Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r. (I KZP 2/22, OSNK 2022, nr 6, poz. 22) brak podstaw do przyjęcia *a priori*, że każdy sędzia sądu powszechnego, który uzyskał nominację w następstwie brania udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa po dniu 17 stycznia 2018 r., nie spełnia minimalnego standardu bezstronności i każdorazowo sąd z jego udziałem jest nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Oznacza to, że należy wykazać *in concreto*, iż z uwagi na dające się zidentyfikować okoliczności związane z powołaniem danego sędziego do sądu, istnieją tego rodzaju wątpliwości, że sąd w składzie którego zasiada taki sędzia jest sądem nienależycie obsadzonym. Nadto, z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPCz) wynika, że problem niezależności i właściwej kompozycji sądów, w składzie których zasiadają osoby przedstawione do powołania na stanowisko sędziego Prezydentowi RP przez Krajową Radę Sądownictwa ukształtowaną w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2018.3 – dalej w tekście ustawa o KRS z 2017 r.) ma charakter systemowy (zob. w szczególności wyrok ETPCz z dnia 23 listopada 2023 r., Wałęsa przeciwko Polsce [skarga nr 50849/21]).

Ten aspekt ma kluczowe znaczenie, gdyż przy ocenie spełnienia kryteriów bezstronności przez sąd nie chodzi o subiektywne przekonanie samych sędziów, że są w pełni niezawisli, posiadają odpowiednie kompetencje do wymierzania sprawiedliwości, czy też jako orzecznicy nie wydawali wyroków, które byłyby w sposób fundamentalny kwestionowane. To strona ma być przez szereg mechanizmów ustrojowych utwierdzona w przekonaniu, że sąd orzeka w jej sprawie wyłącznie w oparciu o prawo i własne sumienie, a nie jest w żaden sposób skłonny w tym procesie kierować się innymi, pozamerytorycznymi kryteriami. Ogromną bolączką demokratycznego państwa prawa jest sytuacja, gdy taka wątpliwość pojawia się systemowo. Obywatel do końca nigdy nie ma pewności, czy jego sprawa została osądzona w sposób bezstronny. Naturalnie charakter danej sprawy i konkretnego sędziego stanowiącego sąd wpływa na to, czy postrzeganie danego sądu jako bezstronnego i niezależnego od pozostałych władz jest uzasadnione (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2023 r., IV KK 193/22).

Kryteria oceny czy w konkretnych okolicznościach skład sądu z udziałem osoby powołanej na urząd sędziego sądu powszechnego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy o KRS z 2017 r. prowadzi do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (KPP) oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPC), a tym samym do wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej w postaci nienależytej obsady sądu (art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.), wypracowane zostały w uchwale składu połączonych Izby Sądu Najwyższego: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (OSNK 2020, z. 2 poz. 7) – pkt 2 oraz w powołanej wyżej uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., wspartych wytycznymi zawartymi w wyroku ETPCz z dnia 1 grudnia 2020 r., *Guðmundur Andri Ástráðsson* przeciwko Islandii (skarga nr 26374/18)., znajdując w późniejszym czasie swoje materialne odzwierciedlenie w szeregu orzeczeń Sądu Najwyższego stwierdzających *in concreto* nienależytą obsadę sądu lub wykluczających wystąpienie tego rodzaju okoliczności.

Podkreślić przy tym należy, że sprawy karne (a z taką mamy wszak do czynienia w tym wypadku) są szczególne właśnie z uwagi na to, że państwo występuje przeciwko obywatelowi i mimo szeregu gwarancji procesowych z definicji ma nad nim przewagę – w oparciu o prawo ustanowione w parlamencie, zaakceptowane przez prezydenta i wykonywane przez urząd prokuratorski realizuje swoją funkcję jaką jest ściganie przestępstw. Dlatego też tak istotne jest, by w tej konfiguracji pojawił się podmiot, który jest niezależny od funkcjonariuszy tego państwa, ale także od stron.

W zarzucie sformułowanym w pkt. 1 skargi, a także w części motywacyjnej nadzwyczajnego środka zaskarżenia związanej z podniesionym pod adresem Sądu drugiej instancji zarzutem bezwzględnej przyczyny odwoławczej, obrońca oskarżonego wskazał szereg okoliczności dotyczących osoby sędziego A. P., które w jego ocenie stawiają pod znakiem zapytania możliwość zachowania przez sąd z jej udziałem standardu niezawisłości i bezstronności, a tym samym zapewnienia

stronie – w tym wypadku P.M. – prawa do rzetelnego procesu w rozumieniu w szczególności art. 6 ust. 1 EKPC.

Okoliczności te znalazły swoje potwierdzenie również w dokumentacji uzyskanej przez Sąd Najwyższy z Krajowej Rady Sądownictwa oraz znajdującej się w aktach osobowych sędziego.

Z dokumentacji tej wynika, że w roku 2018 ówczesna sędzia Sądu Rejonowego w S. udzieliła poparcia dla zgłoszenia sędziego Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu R.P. na członka Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej przepisami ustawy o KRS z 2017 r. Podpisanie listy poparcia dla kandydatury R. P. miało więc miejsce wówczas, gdy powszechnie znane były już zarzuty niekonstytucyjności regulacji zmieniającej skład Krajowej Rady Sądownictwa, w szczególności w zakresie skrócenia kadencji dotychczas działającej Rady oraz składu nowej Rady (zob. chociażby opinie prawne formułowane na etapie prac nad projektem ustawy o zmianie ustawy o KRS, druk sejmowy 2002 Sejmu VIII kadencji: stanowisko Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych z 12 listopada 2017 r., s. 5-8; opinia Krajowej Rady Sądownictwa z 6 grudnia 2017 r., s. 3-4; opinie Biura Analiz Sejmowych: autorstwa prof. dr hab. S.P. z dnia 10 października 2017 r.; autorstwa prof. dr hab. M. C. z dnia 10 października 2017 r.; prof. dr hab. Marcina Matczaka z dnia 22 listopada 2017 r.; wszystkie opinie dostępne na stronie internetowej Sejmu RP). Z tego powodu środowisko sędziowskie w znakomitej większości bojkotowało podpisywanie list poparcia, wiedząc, że nowy kształt ustawy o KRS stanowi niekonstytucyjne rozwiązania, a poza tym prowadzi do upolitycznienia tego organu i poddania go wpływom władzy wykonawczej, co też w okresie późniejszym znalazło potwierdzenie w jego działaniach.

Co więcej, sędzia ten (R.P.) – wówczas pełniący urząd sędziego Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu oraz funkcję Prezesa tego Sądu, który sam podpisywał listy poparcia dla innych sędziów do niekonstytucyjnej KRS, był osobą cieszącą się zaufaniem ówczesnej władzy wykonawczej, o czym przekonuje dalszy po 2018 r. przebieg jego kariery zawodowej (powołanie przez Dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury D.P. na stanowisko Zastępcy Dyrektora KSSiP ds. aplikacji sędziowskiej w dniu 1 grudnia 2020 r., a od dnia 17 listopada 2023 r., decyzją ówczesnego Ministra Sprawiedliwości, powołanie do pełnienia obowiązków

Dyrektora KSSiP, co do którego podjęta została w dniu 6 marca 2023 r. bezprecedensowa uchwała Zgromadzenia Ogólnego sędziów Sądu Apelacyjnego w [...] adresowana: do Ministra Sprawiedliwości o odwołanie sędziego R. P. z delegacji do tego Sądu, do samego zainteresowanego o wycofanie swojej kandydatury na wolne stanowisko sędziego sądu apelacyjnego w Sądzie Apelacyjnym w [...] oraz do Prezydenta RP o rozważenie niewręczania aktu powołania na wskazany wyżej urząd pomimo zawierającej taki wniosek uchwały Krajowej Rady Sądownictwa Nr [...] z dnia 12 lipca 2022 r.).

Do kręgu osób cieszących się względami ówczesnej władzy wykonawczej, po podpisaniu listy poparcia dla sędziego R.P. i to pomimo tego, że ostatecznie członkiem KRS ów sędzia nie został, weszła także sędzia A.P. o czym świadczy powołanie jej decyzją Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości K.F. z dniem 26 kwietnia 2021 r. do pełnienia funkcji Prezesa Sądu Rejonowego w S., którą to funkcję sprawowała zresztą również później, nawet po powołaniu jej na urząd sędziego sądu okręgowego w Sądzie Okręgowym w Tarnobrzegu.

Ta ostatnia okoliczność (wystąpienie przez KRS z wnioskiem o powołanie Pani A.P. na wskazany wyżej urząd – Uchwała Nr [...] Krajowej Rady Sądownictwa z dnia 5 lipca 2023 r.) ma także w tym wypadku niebagatelne znaczenie. Nastąpiło to w sytuacji, w której jedno wolne stanowisko sędziego sądu okręgowego w Sądzie Okręgowym w Tarnobrzegu ogłoszone zostało w Monitorze Polskim z 2023 r., poz. 125, a więc w czasie, gdy zarówno w wielu orzeczeniach Sądu Najwyższego, jak i organów międzynarodowych (ETPCz i TSUE) jednoznacznie oceniono Krajową Radę Sądownictwa, funkcjonującą w oparciu o przepisy ustawy o KRS z 2017 r., jako instytucję nie będącą organem tożsamym z organem konstytucyjnym, którego skład i sposób wyłaniania reguluje Konstytucja RP, w szczególności w art. 187 ust.1 oraz niestanowiącą organu niezależnego od władzy ustawodawczej i wykonawczej w rozumieniu obowiązujących Rzeczpospolitą Polską wiążących aktów prawa międzynarodowego. Przystąpienie w tym układzie do konkursu, konkursu, w którym *nota bene* sędzia A. P. nie miała kontrkandydata, po wcześniejszym objęciu funkcji Prezesa Sądu Rejonowego w S. i jeszcze wcześniejszym podpisaniu listy poparcia na członka KRS, to niewątpliwie nic innego jak jednoznaczne utożsamianie się z destrukcyjnymi dla wymiaru sprawiedliwości zmianami w polskim porządku

prawnym. Ta ścieżka kariery wymienionej sędziego bez wątpienia uzasadnia również twierdzenie, że sędzia ta znalazła się w tej grupie sędziów, którzy cieszyli wyjątkowym zaufaniem ówczesnej władzy, przekraczającej dopuszczalną relację na linii sędzia – władza wykonawcza (w tym wypadku Ministerstwo Sprawiedliwości).

Tych uwarunkowań sędzia A.P., przy uwzględnieniu jej doświadczenia zawodowego, bez wątpienia była świadoma.

Analizując podniesiony w skardze zarzut uchybienia określonego w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. nie można abstrahować od szczególnego – na co trafnie zwrócił uwagę skarżący – zainteresowania Ministerstwa Sprawiedliwości rozstrzygnięciem niniejszej sprawy, w której dwukrotnie w Sądzie Rejonowym w Nisku zapadały przecież wyroki uniewinniając. Jeżeli uwzględni się przy tym łączność funkcji Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego, mającego przecież prawo nadzoru oraz wydawania zarządzeń, wytycznych i poleceń we wszystkich sprawach prowadzonych przez organy prokuratury różnych szczebli [art. 1 § 2, art. 3 § 1, art. 13 § 1 i 2 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze (t.j. Dz. U. 2022.1247 ze zm.)], uzasadnione wątpliwości co do możliwości rozstrzygania danej sprawy przez sąd z udziałem wskazanej wyżej sędzi w sposób bezstronny i niezawisły, wszakże prowadzonej z oskarżenia publicznego i polegającej na rozpoznaniu apelacji prokuratora, uznać należy – w oczach nie tylko strony postępowania, lecz również obiektywnego, postronnego obserwatora – za oczywiste.

W omówionej sytuacji należy więc stwierdzić, że okoliczności, w jakich sędzia Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu A.P. została powołana na kolejne stanowisko sędziowskie, mogą wzbudzić w przekonaniu jednostek uzasadnione wątpliwości co do niezależności od czynników zewnętrznych składu sądu utworzonego z jej udziałem, w szczególności od bezpośrednich lub pośrednich wpływów władzy wykonawczej.

Zdaniem składu Sądu Najwyższego orzekającego w tej sprawie oceny tej nie zmienia fakt, że w Polsce doszło do zmiany ugrupowań politycznych władzę ową sprawujących. Sędzia A. P., co wykazano wyżej, już raz pokazała obywatelom swoją podatność i potencjalną gotowość podporządkowania się oczekiwaniom aktualnego obozu rządzącego. W tej sytuacji, gdy obecnie sprawujący władzę ustawodawczą i wykonawczą postulują konieczność „weryfikacji powołań” sędziowskich dokonanych

po 2017 r., także u obywateli może wytworzyć się wyobrażenie, że osoba taka gotowa jest pójść z politykami na kompromis, gdy prawa obywatela zderzą się w postępowaniu karnym z oczekiwaniami władzy politycznej. Obywatel – postronny obserwator – będzie miał wówczas obiektywne podstawy uznać, że skład wadliwie ukształtowanego sądu nie stanie po jego stronie, ale wybierze kierunek myślenia władzy wykonawczej, wciąż bezpośrednio nadzorującej prokuraturę, a uczyni to wyłącznie po to, by w przyszłości ponownie być przez polityków uznana za „godną rekomendowania”.

Całokształt poczynionych wyżej rozważań prowadzi do jednoznacznego wniosku o zmaterializowaniu się w tej sprawie bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., co – stosownie do treści art. 539a § 3 *in fine* k.p.k. – stanowi podstawę uchylenia przez Sąd Najwyższy zaskarżonego wyroku Sądu odwoławczego w całości i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Procedując ponownie Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu poczyni starania pozwalające na uniknięcie tożsamego uchybienie.

Uwzględnienie skargi implikowało zwrotem oskarżonemu uiszczonej przez niego opłaty od skargi.

Jacek Błaszczyk

Tomasz Artymiuk

Michał Laskowski

[PGW]

[ms]